

■ Тамнава-Западно поље

Завршени ремонти на три угљена багера

Све информације на једном месту

ЕПС ИНФО

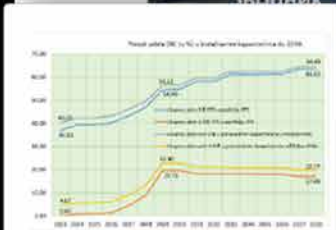
Скенирај QR код

GET IT ON
Google Play

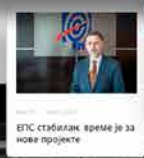
Available on the
AppGallery

<https://energija>

Зелени бум ЕПС-а до 2038. године

Нови зелени мегавати стратешки су опредељене „Електропривреде Србије“ и то потврђује Зелени пут ЕПС-а, документ који обједињује најважније инвестиционе пројекте у области обновљивих извора. Батна енергија из угља јесте стварност и садашњица нашег електроенергетског сектора, али на траси декарбонизације.

Садржај

04

из епс групе

Добри резултати у производњи електричне енергије
За трећину већа производња ХЕ

08

актуелно

Завршен годишњи ремонт
Постројења за припрему угља
Кренули пре рока

11

Опемењивање угља
Велики ремонтни послови у три „Прерадина“ погона

12

репортажа

„Металов“ погон Монтажа
Као интервентна бригада

14

актуелно

„Плава птица“ на реду за годишњи „преглед“
Ревитализација „срца“ багера

16

Управљање отпадом
Набављено шест нових контејнера

19

локални мозаик

Освештани нови крстови на Храму Светог великомученика Димитрија
Нова „круна“ лазаревачког храма

20

временлов

У Бистрици поред пута сахрањен непознати Италијан
Гроб као путоказ

05

Саопштење Надзорног одбора ЕПС АД

Именовани нови в. д. генералног директора и председник НО ЕПС АД

06

„Тамнава-Западно поље“ Завршени ремонти на три угљена багера

10

„Помоћна механизација“ Стигле нове татре

импресум

ЕНЕРГИЈА
ЕПС КОЛУБАРА

ИЗДАВАЧ: ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ АД
ЧАСОПИС ИЗЛАЗИ МЕСЕЧНО

В. Д. ГЕНЕРАЛНОГ ДИРЕКТОРА: Душан Живковић, ДИРЕКТОР СЕКТОРА ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ: Звездана Јовановић Поповић,

РУКОВОДИЛАЦ СЛУЖБЕ ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ: Наталија Живковић, РУКОВОДИЛАЦ ОДЕЉЕЊА ЗА ИНТЕРНУ КОМУНИКАЦИЈУ: Ана Павловић,

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК: Милош Павловић, УРЕДНИК ФОТОГРАФИЈЕ: Милан Цвијетић,

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ: Карађорђева 37, 11550 Лазаревац, ТЕЛЕФОНИ: 011 785 5086, 785 5089, Е-МАИЛ: redakcija@rbkolubara.rs, WEB SITE: www.rbkolubara.rs,

НАСЛОВНА СТРАНА: Александар Рашин, ЛОГОТИП: Милош Павловић,

Први број листа РБ „Колубара“, под називом „КОЛУБАРА“, изашао је из штампе 24. септембра 1960. године. Од 15. новембра 2017. носи назив „ЕПС ЕНЕРГИЈА КОЛУБАРА“

За трећину већа производња ХЕ

Остварени просечни дневни дотоци на Дунаву 2023. већи су за 46 одсто него претходне године и за око десет одсто од десетогодишњих остварених просечних дотока

него претходне и за око десет одсто од десетогодишњих остварених просечних дотока. На Дрини просечни средњи дневни дотоци у првом кварталу 2023. били су већи за 48 одсто од просечних дотока из тог периода 2022. и за 20 одсто од десетогодишњих просечних дотока на реци Дрини – указују подаци из производње енергије.

пет месеци, резултат је рада обновљених агрегата. ХЕ „Зворник“ је потпуно ревитализована у периоду 2016. до 2020. године. Снага електране је повећана за 30 мегавата, а радни век продужен за додатних 40 година.

Добра производња електричне енергије у електранама „Електропривреде Србије“ из првог квартала настављена је и у априлу и мају. Од јануара до краја априла 2023. године електране ЕПС-а су произвеле 12,74 милијарде киловат-часова електричне енергије, што је за 16,3 одсто више него у истом периоду 2022.

Захваљујући доброј хидрологији у 2023. години, производња ЕПС-ових хидроелектрана за прва четири месеца била је за 15 одсто већа од десетогодишњег просека.

За 18 дана маја 2023. хидроелектране ЕПС-а су произвеле 739,82 милиона kWh, а то је за 21,5 одсто више од плана и 35,8 одсто више него у мају 2022.

Хидросектор бележи одличне резултате, а у односу на исти период претходне године производња хидроелектрана ЕПС-а била је већа за 31,2 одсто. Проточне хидроелектране произвеле су око 4,18 милијарди kWh у прва четири месеца ове године, што је за 35 одсто више него у истом периоду 2022. и за 12,5 одсто више од плана. Акумулационе хидроелектране, укључујући и реверзибилну хидроелектрану „Бајина Башта“, произвеле су 559,2 милиона kWh, што је за 17 одсто више од плана и седам одсто више него у претходној години. Мале ХЕ произвеле су 26,3 милиона kWh и премашиле су план за 31 одсто.

Ремонтна сезона 2023. године у хидроелектранама настављена је ревитализацијом агрегата А3 у ХЕ „Ђердап 1“. До сада су завршени ремонти агрегата А1 у ХЕ „Бистрица“ и агрегата А1 у ХЕ „Кокин Брод“, а у току је и ремонт агрегата А1 у РХЕ „Бајина Башта“. Прати се актуелна ситуација с доточима и планови ремонта хидроелектрана мењају се како би била остварена максимална производња на годишњем нивоу.

Добрим производним резултатима хидроелектрана допринела је погонска спремност свих агрегата и задовољавајућа хидролошка ситуација. Тренутна хидролошка ситуација је повољна, тако да проточне електране раде пуним капацитетом, што се користи да се обаве годишњи ремонти у термоелектранама. Повољна хидролошка ситуација очекује се и током јуна, докад ће бити завршени ремонти на већем броју термоагрегата.

На месечном нивоу, у марту ове године ХЕ „Ђердап 2“ је остварила рекордну производњу од 170,9 милиона kWh. На дневном нивоу ХЕ „Ђердап 2“ је остварила максималну производњу 13. марта 2023. с вредношћу од 6,16 милиона kWh, као и ХЕ „Зворник“ 28. априла с вредношћу од 2,94 милијарде kWh. Најбољим дневним резултатом у својој 68 година дугој историји ова дринска хидроелектрана је за чак 15 мегават-часова надмашила претходни рекорд, постигнут 2. марта 2023. године. Дневни рекорд, четврти по реду у претходних

Залихе угља на депонијама термоелектрана су на максималним износима, тако да ће термоелектране у јулу и августу моћи да подрже електроенергетски систем, када је реално очекивати да дотоци река знатно падну, а тиме и производња хидроелектрана.

Р. Е.

Добра структура

У укупној структури производње за прва четири месеца ове године учешће термоелектрана на угаљ је 59,7 одсто, хидроелектрана 37,7 одсто, а ТЕ-ТО су оствариле 2,6 одсто укупне производње.

Именовани нови в. д. генералног директора и председник НО ЕПС АД

■ Олуф Улсет

■ Душан Живковић

Надзорни одбор Акционарског друштва „Електропривреда Србије“ је за новог в. д. генералног директора ЕПС АД поставио Душана Живковића. Живковић је од 2021. у Електродистрибуцији Србије руководио службом задуженом за мерне групе и обновљиве изворе енергије у дистрибутивној мрежи. Пре тога се више од 30 година бавио инвестицијама, обновљивим изворима енергије и развојем производних капацитета на руководећим позицијама у оквиру „Електропривреде Србије“.

Надзорни одбор „Електропривреде Србије“ је изабрао и Олуфа Улсета за председника Надзорног одбора.

– Именовањем новог в. д. генералног директора улазимо у процес формирања извршног одбора који ће оперативно руководити радом „Електропривреде Србије“. Нови в. д. директор је привремено решење, а јавни конкурс за позицију генералног директора ћемо расписати у наредним недељама – поручио је Олуф Улсет, председник НО ЕПС АД.

P. E.

Потребна је јака компанија, као што је „Електропривреда Србије“, која може да изнесе приоритетне инвестиције

Земљама Западног Балкана на располагању је мање новца за декарбонизацију економије, смањење штетних емисија и увођење обновљивих извора енергије него чланицама Европске уније, иако имају исте циљеве. Зато би требало заједнички да затраже финансијску подршку ЕУ за праведну транзицију, поручили су учесници Београдског енергетског форума.

На отварању конференције БЕФ, у организацији портала „Balkan Green Energy News“ Артур Лорковски, директор Секретаријата Енергетске заједнице, упозорио је да ће Механизам за прекогранично прилагођавање угљеника

(СВАМ) од октобра 2023. године имати велики утицај на индустрију, посебно на земље Западног Балкана. Примењиваће се на секторе енергетике, алуминијума, ђубрива, челика, водоника и цемента, односно приликом увоза у ЕУ.

– Енергетска криза је променила геополитичку и енергетску мапу Европе

и поставила сигурност снабдевања као главно питање – рекла је Дубравка Ћедовић, министарка рударства и енергетике, на отварању конференције, која је одржана 8. и 9. маја. – Циљ је да 2050. године изађемо из угља и декарбонизујемо енергетски сектор.

Она је додала да је Србија 2020. достигла удео ОИЕ од

27 одсто, а наредни циљ је достизање 45 одсто удела у производњи електричне енергије, односно 30 до 40 одсто у бруто финалној потрошњи.

Министарка је рекла да ће се улагати у складишта енергије, самобалансиране соларне електране, као и у РХЕ „Бистрица“, која је важна за интеграцију ОИЕ, а анализираће се оправданост градње РХЕ „Ђердап 3“. Остали пројекти укључују соларне електране и ревитализацију постојећих ХЕ.

– Потребна нам је јака компанија, као што је „Електропривреда Србије“, која може да изнесе те инвестиције – рекла је Ћедовићева.

Александар Јаковљевић, директор за стратегију ЕПС-а, рекао је да је ЕПС припремио предлог активности у свом плану „Go Green Road“ и истакао да је ЕПС у првом кварталу 2023. остварио профит од око 300 милиона евра, док је производња електричне енергије повећана за 17 одсто у односу на исти период 2022. године.

З. Бадњевић

Завршени ремонти на три угљена багера

Обимна инвестициона оправка осигураће у наредном периоду рад угљених линија најпродуктивнијег копа у „Колубари“. За првих пет месеци ове године премашени планови – произведено око 4,4 милиона тона угља и 12 милиона кубика откритке

Багери „глодар 5“ и „ведричар“, након завршене годишње инвестиционе оправке, вратили су се 4. јуна у редовну производњу лигнита на „Тамнава-Западном пољу“. Они су се прикључили „глодару 4“, на коме је ремонт ове године урађен раније, и који је био ослонац производње лигнита док су остале угљене линије биле у планираном застоју.

Инвестициона оправка на „петици“ и „ведричару“ завршена је у року, а ове године почела је традиционално 10. маја. Према речима руководиоца погона

„Тамнава-Западно поље“ Горана Томића, ове године направљен је план да „глодар 4“ буде заустављен раније и да се он одмах након ремонта врати у производњу са задатком да, док се ради на „глодару 5“ и „ведричару“, пребацује прослојке, очисти етаже и припрема за копање угља.

– „Глодар 1“ нисмо одмах зауставили, оставили смо га у раду још десетак дана, да се не би направио превелики обим посла у исто време. Он је накнадно заустављен и на њему се, што се тиче ремонтних активности, изводи највећи обим послова. Радови ће трајати до 25. јуна – истиче Томић.

Он напомиње да је производња угља са тамнавских копова према Обреновцу кренула већ 29. маја, захваљујући оспособљавању једне технолошке линије Дробилане пет дана пре планираног рока, као и раду „глодара 4“.

■ Одлични резултати

Томић истиче да ће током јуна, док не буду завршене инвестиционе оправке на „глодару 2“ на Пољу „Г“ и „глодару 7“ на Пољу „Е“, „Тамнава-Западно поље“ бити носилац производње угља у „Колубари“. А када се сумирају производни резултати за претходних пет месеци, испуњење плана производње је на задовољавајућем нивоу.

– Досад је произведено око 4,4 милиона тона угља, што је око четири одсто преко плана, као и 12 милиона кубика откритке, што представља пребачај планова за осам одсто. Циљ свих нас рудара је да годишњи план буде испуњен, ако може и премашен, уз што мање застоја. То је наша вечита борба и захваљујући свим запосленима на добром смо путу да остваримо задати биланс. Такође, у корист нам је ишла изузетно блага зима, то нам је доста помогло – рекао је Томић.

Подсећајући да извођење рударских послова зависи колико од знања и труда

Сређен „одлагач 4“

Најмлађа справа на најпродуктивнијем копу, „одлагач 4“, од фебруара је укључена у производни процес након успешно урађене санације последица пожара. Томић подсећа да су током санације отклоњени и други недостаци на машини који су се појавили од самог почетка, а поправљена су и проблематична места на транспорту. Машина добро ради, али ће тек после завршетка ремонта на свим угљеним линијама добити праве количине међуслојне јаловине и прослојака и тада ће моћи у потпуности да оствари своје капацитете.

запослених, толико и од временских услова, наш саговорник истиче да су током претходна два месеца радили под великим притиском због временских прилика, односно честих падавина са огромним количинама воде.

– Зима је била блага, али током инвестиционе оправке нисмо имали среће са временом. Скоро сваки дан падали су јаки пљускови који су успоравали све послове. На „четворци“, „петици“ и „ведричару“, обим посла је био мало већи, али захваљујући залагању радника „Метала“ ремонти су урађени. Радило се у отежаним условима, али људи су се добро организовали и темпо је био на оптималном нивоу – поручио је Томић, додајући да су на бандвагенима сервиси урађени делимично, пошто су ове машине биле неопходне у производњи. Њихово сервисирање биће довршено благовремено током године како би и оне биле спремне за зиму.

■ Важна реконструкција

Багер „глодар 5“ посетили смо у тренутку када су ремонтни послови привођени крају, коначно у једном дану без падавина. Бојан Милосављевић, помоћник управника за производњу и квалитет угља подсетио је да је реч о багеру са прве угљене линије која даје највећи допринос и носилац је производње угља на „Западном пољу“.

– Један од најзначајнијих послова била је и реконструкција излазних трачних транспортера због напредовања фронта радова према југу. Станица СУ3, која је припадала „Тамнава-Источном пољу“, и наша СУ4 замениле су места, и постављен је нови транспортер СУ4 који је дислоциран у односу на позицију која је претходно била активна. Продужили смо наше транспортере СУ3 и В4 за по 90 метара и тиме омогућили даље напредовање угљених линија у тој зони. Најкомплекснији посао био је паковање и монтажа новог транспортера СУ4, јер је то

■ Ненад Ненадовић и Бојан Милосављевић

подразумевало и комплетно измештање и спуштање нових каблова који долазе из две различите трафостанице – појашњава Милосављевић, напомињући да је киша утицала на приступ радилишту, али и на елан запослених јер је и иначе тешке послове још теже радити по лошем времену.

Машински пословођа Ненад Ненадовић, надзор за ремонт „петице“, издвојио је најбитније машинске послове урађене на багеру који спада у најмлађе машине на овом угљенокопу. Занимљиво је да је то једини багер који није био поплављен током катастрофе 2014. године.

– „Петици“ је ово девета година рада и у одличном је стању. Урађени су сви планирани послови од виталног значаја за рад ове справе. Најпре смо приступили задизању горње градње, чишћењу куглбана, затим је урађена контрола и вађење кавеза кугли, замена заптивке, чишћење и враћање у првобитно стање. Сада смо први пут заменили ужад кабине багеристе, и управо завршавамо тај посао. Осим редовних послова текућег одржавања битних за рад багера, сад смо урадили и санацију радног

точка, ушки на радном точку, регенерацију кашика, као и замену траке 1 – набројао је Ненадовић, напомињући да је овај багер од прошлогодишњег ремонта радио перфектно и без застоја све време.

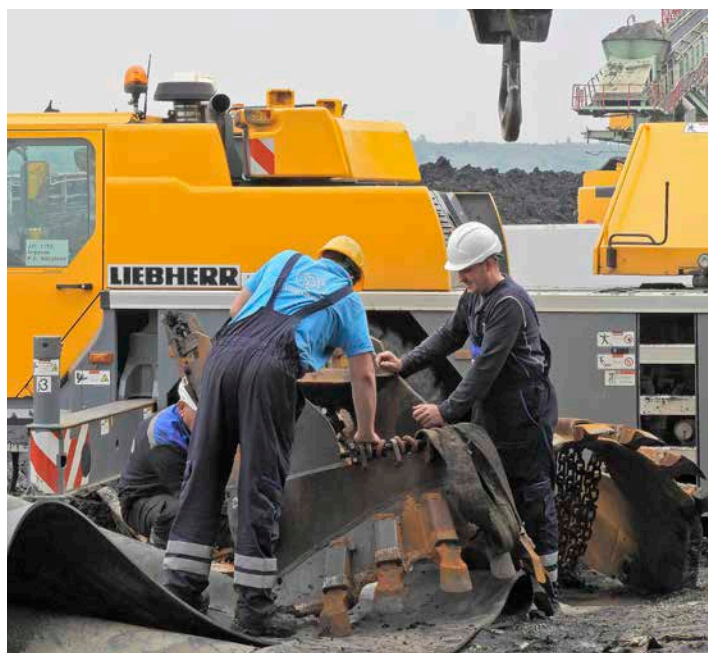
Електропословођа са система Миленко Алексић додао је да је багер у релативно добром стању и када је реч о електроопреми, па су урађени само послови у оквиру редовног одржавања.

Како наши саговорници истичу, запослени „Металовог“ погона „Монтажа“ урадили су велики посао током овог ремонта, а као и увек, били су стручни, ефикасни и веома добро организовани. Дејан Војиновић, управник радилишта из „Метала“, задовољно је навео да су упркос неповољним временским условима обављене све планиране активности и да није било неких сложенијих захвата. Дневно је било ангажовано око двадесетак радника на терену, а учествовали су и запослени из радионице.

М. Павловић

Дисконтинуално до доброг угља

Дисконтинуални вид откопавања лигнита прошле године је значајно допринео укупној производњи, па је и током ове године настављено са применом тог метода. Откопава се део угљеног блока који је остао ван граница експлоатације багера према „Источном пољу“. Обилне падавине утицале су и на ове послове, пошто је тешко одржавати путеве и испумпати велике приливе подземних и површинских вода. Три рокопача и ЕШ-105 ископавали су дневно од 4.000 до 5.000 тона лигнита одличног квалитета, али током трајања ремонта обим ове производње је смањен због максимално попуњених смештајних капацитета депоније на Дробилани.

Кренули пре рока

Допрема угља камионима на депонију

Ради веће ефикасности део послова завршен још током априла, пре планираног двадесетодневног застоја. Поузданост Дробилане подигнута на још виши ниво

У Дробилани је завршен годишњи ремонт, а технолошке линије дробљења и узимања ровног угља у рад су пуштене 29. маја. Дан раније обављене су функционалне пробе и том приликом је утоварено десет возова лигнита са депонија. Рок за завршетак радова на другој технолошкој линији био је 3. јун, али захваљујући великом ангажовању запослених, већ 30. маја послови су заокружени и постројење је било спремно за рад.

Гордана Стојановић, технички руководилац Постројења за припрему угља и управљање квалитетом угља, објаснила је да ранији завршетак инвестиционе оправке не значи и да су све предвиђене послове завршили за тих двадесетак дана.

– С обзиром на то да су депоније ТЕ „Никола Тесла“ у Обреновцу биле попуњене, добили смо дозволу да већ током априла обавимо одређени део интервенција. Пре ремонта заменили смо трачне гумене траке, обавили вулканизерске послове, урадили интервенције на дробилицима и заменили редукторе. Запослени су уложили велики напор, радило се јаким темпом у свим сменама, и успели су да заврше све – каже Гордана Стојановић и додаје да постројење може да се похвали добрим тимским радом.

Надлежни кажу да је погонска спремност Дробилане и пре ремонта, а посебно сада, на високом нивоу о чему сведочи чињеница да је постројење активно 24 сата. Опрема се одржава редовним сервисима и ради се на томе да сви потенцијални проблеми буду предупређени.

– Захтеви у производњи су велики, а ово је центар у који се сабира производња угља са оба тамнавска копа. Док натоварени воз не оде у ТЕНТ, чини се као да се ништа није радило, што је далеко од истине – додаје Стојановић.

Активирањем дисконтинуалне производње угља на коповима у пролеће прошле године, пред запослене у овом делу система постављен је нови изазов. Лигнит ископан на

три локације багерима дреглајнима и доведен камионима на депонију често је у великим копадима, за чију прераду постројење нема оптималне услове. Раније, у време док је одвајан угаљ за широку потрошњу, користила се линија за издвајања комадног угља, али су сада, када су све количине планиране за термосектор, потребна прилагођавања. Машинска служба успела је да за ово оспособи неке позиције, али потребно је још рада како би се овај изазов превазишао.

Сводећи рачуне након овогодишње инвестиционе оправке, у Дробилани

На заједничком послу

Због обимних послова, кратких рокова и велике важности овог погона за стабилан рад система производње угља и електричне енергије, поред запослених погона, са копова и из „Метала“, сваке године у инвестиционој оправци Дробилане учествују и екстерне фирме. Запослени из рударске службе били су на располагању машинској и електро служби, ватрогасцима и превентивном одржавању. На сваком месту где су обављани заваривачки радови дежурао је по један запослени обучен за ватрогасца, док је помоћ заваривачима стигла и из „Прераде“.

Гордана Стојановић, Милосав Тишма, Дејан Марковић, Младен Јаковљевић, Ненад Самуиловић и Мирослав Стаменковић

подсећају да је посао, као и сваке године, отпочео тродневним детаљним прањем целог погона, за које је задужена Рударска служба. Оно је неопходно да би се обезбедили добри и безбедни услови за заваривачке радове, који са собом носе неминовни ризик од пожара. Детаљно чишћење и уклањање fine прашине наталожене на недоступним профилима и конструкцијама неопходно је да би се ова опасност свела на минимум. Запослени за сада имају на располагању само основна средства за чишћење, али се надају да ће ускоро добити специјализовану стабилну инсталацију за усисавање. Усисивач са еко-приколицом већ имају, он омогућује сакупљање прашине без распршивања у етар и њено враћање у систем тиме што се одлаже на депонију где се меша са равним угљем.

Након прања објекти се предају групама за одржавање. Основна технолошка линија дробљења, односно линија према Обреновцу, традиционално се ремонтује сопственим снагама, док производну линију одлагања на депонију равног угља и узимања преузима монтаж из „Метала“.

Мирослав Стаменковић, помоћник управника, истакао је да су радови ове године обављени квалитетно, а да је рударска служба увек испомаћ машинској и електро служби, иако има велики обим својих редовних послова.

– Наше задужење је да, у текућем раду као и за време ремонтних радова, будемо подршка другим службама поред својих редовних активности – рекао је и Ненад Самуиловић, сменски инжењер.

Милосав Тишма, шеф оперативног машинског одржавања, подсећа да су

некада за ремонте издвајане четири недеље, а технолошки услови су сада знатно комплекснији.

– Успели смо да током два месеца заменимо кључне погонске агрегате, роторе дробнице, гумене траке и редукторе. Ипак, наш главни посао је регенерација пластике и челика. То смо у целини завршили, али неки други послови су одложени за оперативно текуће одржавање. За највећи посао на дробници важи замена и регенерација ротора. То је део тежак 7,5 тона и захтева демонтажу велике количине опреме. Ретко се ради, једном у десет до петнаест година, а ми смо у последње две године извели пет

операција на роторима. Захваљујући томе, велики број запослених, како младих тако и оних са позамашним стажом, имао је прилику да учествује у том капиталном послу – објаснио је Тишма.

У последњих годину дана активности у примени система за хомогенизацију који је везан за ово Постројење, појачане су, с циљем да се постигне уравнотежен квалитет угља. Младен Јаковљевић, рударски инжењер у оперативи на линији за хомогенизацију, рекао је да се систем уходава, а да одскоро има захтева за рад у све три смене, па се надају попуњавању радних места.

М. Димитријевић

Милосав Тишма са колегама

/// Фото-документација „Tatra trucks”

СТИГЛЕ НОВЕ ТАТРЕ

Контингент од девет камиона који су се одлично показали у коповским условима, пристигао је и укључен је у процес производње. Ускоро се очекује испорука још 11

У погон „Помоћне механизације” на коповима РБ „Колубара” крајем маја стигло је девет камиона марке татра, а у оквиру ове набавке планирана је куповина још 11 таквих возила. Овај тип камиона се кроз дугогодишњу праксу рада на површинским коповима РБ „Колубара” показао као најефикаснији што се тиче проходности, али и удобности за возаче. Камиони који су у овој тури стигли већ су ангажовани на откопу угља на коповима.

– Када буде комплетирана набавка свих 20 возила, утовар и транспорт угља из дисконтинуалне производње, која је до сада износила око 5.000 тона дневно, биће знатно повећан, на око 6.000 – истиче Драган Стојановић, помоћник управника експлоатације возила ауто-гараже у Рудовцима.

Према речима Стојановића, набавком ових камиона који раде искључиво на откопу угља, производња добија на интензитету.

– Татре су дефинитивно најпроходнија, а кроз праксу се показало, и најбоље искоришћена возила за услове рада какви су на коповима. Ретко се дешава да се овакво возило заглави на коповским путевима. Зовемо га „непобедиво возило”, а његовим унапређивањем у протеклих неколико година повећана је и удобност за возаче. Сваки точак посебно заузима стабилну позицију на путу, па нема скакања по подлози – објашњава Стојановић.

Дневно је на откопу угља, према режиму рада од 12 сати, ангажовано од 40 до 50 возила „Помоћне механизације”. Што је већи број и обим механизације која је на располагању у погону „Помоћна механизација”, то је стабилнији рад копова и сигурнија производња угља.

– Оно што нам је у овом тренутку неопходно су људи. Ако погледамо фонд возила, рачунајући нове камионе који су стигли и оне које очекујемо, да би возило било сваки дан у експлоатацији у режиму од 12 сати потребно нам је још запослених за обављање свих постављених задатака. И то професионалних возача са положеним стручним испитом, који имају лиценцу за рад и потврду, то јест картицу за уређај који евидентира рад свих руковаоца камиона – објашњава Стојановић.

Додаје да запослени у погону „Помоћна механизација” знају своју позицију у „Колубари” као добре карике која обезбеђује повезивање свих делова копова.

– У претходних годину дана решили смо проблем са превозом људи, то јест разменом смена, јер уместо газова који су могли да приме по пет радника, превоз сада обављамо комбинованим камионима, специјалним возилима унимог и ивеко. Кварови су сведени на минимум, а послове за које смо задужени на коповима обављамо ефикасније – каже Стојановић.

Од почетка године возни парк „Помоћне механизације” знатно је проширен. Уз камионе марке татра, чија набавка је сада у току, купљена су четири специјална возила марке унимог за превоз 14 радника, са припадајућим сандуком за превоз опреме, алата и прибора, седам возила за превоз људи марке ивеко и девет газова.

– „Помоћна” спремно дочекује предстојећу летњу сезону – закључио је Стојановић.

Т. Крупниковић

Ауто-гаража

Према речима Драгана Стојановића, у плану је изградња новог простора за ауто-гаражу на простору површинског копа „Тамнава-Западно поље”, с обзиром на то да су набавком нових возила превазиђени капацитети одржавања у ауто-гаражи у Рудовцима, као и у гаражи на „Тамнава-Западном пољу”. Возила су нова, што подразумева да нема много интервенција, углавном су то сервис и мање поправке.

Велики ремонтни послови у три „Прерадина“ погона

Током јуна биће замењен резервоар отпадних вода, сервисан хидраулични и пнеуматски систем, али и изведени радови на виперу и на оба котла у Топлани

У „Прерадиним“ погонима Сушара, Мокра сепарација и Топлана, у току је редовна годишња инвестициона оправка која је почела 6. јуна и планирано је да траје до 30. јуна.

Према речима Санина Мехмедагића, руководиоца погона Оплећење угља, очекује их неколико сложених и обимних послова у свим погонима.

– Ремонт у Сушари обележиће замена резервоара отпадних вода број 2, који се први пут мења од почетка рада погона. Прошле године заменили смо друга два, а у плану је да се током следеће инвестиционе оправке замени још један преостали. За ове послове задужени су радници „Метала“ којима захваљујемо на добро обављеном послу и сарадњи – нагласио је Мехмедагић.

Радиће се преглед, мерење дебљина и замена делова на технолошким цевоводима, замена цевних лукова на опреми под притиском, санација жлебова (канала) горњег дихтовања на аутоклавама, санација бункера за досушивање, сервис и баждарење вентила сигурности како на Сушари, тако и Топлани.

Значајне интервенције планиране су и на хидрауличном систему у Сушари – сервис хидраулике, хидрауличних агрегата, цилиндара, разводника.

Такође, радиће се и сервис пнеуматске инсталације, као и замена цевовода отпадних вода, јер се цевоводи хабају, троше, па је неопходно периодично мењати деонице и елементе на систему транспорта отпадних вода.

– У погону Мокра сепарација издвајају се радови на превртачу вагона, такозваном виперу, где је у плану да бункер испод випера буде обложен заштитним лимовима. Биће замењени стубови и лукови на превртачу вагона, наваривани венци, замењени оштећени делови на папучама и хидраулици, замењени редуктори на дозери 15, који извлачи угљак испод випера ка млину. Такође, на праонику 24 А ради се комплетна замена јаловинског кола, замена калотних лимова, као и лимова у левку испод праоника. Обимни послови нас очекују и на санацији решета 22 и 25 – замена греда, профила, челичне конструкције, сита, ламела и осталих дотрајалих делова. На транспортерима су планиране замене погонских добоша, лежајева, ролни, прегледи кућишта, као и вулканизерски радови на 12 транспортних трака – набројао је Мехмедагић.

Према плану, значајни подухвати планирани су на оба котла у Топлани. На котлу 1 ради се замена канала аеросмеше, који се састоји из неколико великих сегмената који се монтирају између млинског постројења и горионика котла. Затим, мењају се и склопови за вртложење секундарног ваздуха око горионика, као и сами горионици угљене аеросмеше.

– Након тога следе опсежни радови на замени плафонских цеви на котлу 2. Тај део цевног система и котла није мењан скоро 15 година. Радове, који укључују послове на озиду котла и челичној конструкцији, изводиће спољни извођач. Ремонтоваће се и млинска постројења, електрофилтери, додавачи, транспортери, арматура на котловима, а биће монтирани и сигурносни вентили на турбонапојној и електронапојној пумпи, сервисане клапне, бројни вентили и пумпе – нагласио је Мехмедагић.

Све планиране послове везане за ремонтне радове обавиће запослени у Одржавању погона, уз делимичну помоћ радника ангажованих из ЈП ПК „Косово“ – Обилић.

– За реализацију овогодишњег ремонта најодговорнији су инжењери и руководиоци Иван Ракић, Стефан Тошанић, Радосав Радовановић, Душица Нешковић, Игор Митровић и Владан Обрадовић са својим екипама. Искористио бих ову прилику да им се захвалим на посвећености у извршењу ремонтних послова – истакао је Мехмедагић на крају разговора.

Т. Симић

Електроодржавање

Обиман посао неће заобићи ни запослене у електроодржавању, који су задужени за мерење заштите, испитивање громбранске инсталације, чврстоће уља у трафоима, сервис електроопреме, прекидача, замену електромотора. Њихово ангажовање је нарочито изражено суботом поподне и недељом, када је планирано да се искључе електрична напајања у постројењима, јер већи део послова на електропостројењима може да се уради само док је погон у безнапонском стању – рекао је Мехмедагић.

Као интервентна бригада

■ Санација камионске ваге

Током протеклих десетак година, откада су се са монтажних плацева преусмерили на послове на терену, усавршили су рад својих мобилних екипа које су свакодневно ангажоване на више локација

ове године радили смо део послова на једном од транспортера, ремонт екстратора Е-8 на Дробилани, као и ремонт депонијске машине. Завршен је и ремонт „глодара 5“ и „одлагача 2“ на Пољу „Е“ – набраја важније послове Драгомир Безаревић, директор Погона.

■ Истичу се по ефикасности и квалитету

Горан Којовић, руководилац оперативе, наглашава да ова јединица важи за једну од најорганизованијих у Рударском басену „Колубара“, која се истиче по дисциплини, ефикасности и квалитету рада. Каже да су тако навикли да функционишу радећи са стручњацима из Немачке, познатим по својим високим захтевима.

Монтажа је у послове инвестиционих оправки ушла пре десетак година, у моменту када на коповима више није било монтаже великих багера и система.

– Евидентно је да већ годинама не радимо само на монтажним плацевима, већ свуда на терену и одавно смо се прилагодили тој ситуацији. Иако смо смањених капацитета и недостаје нам људство, и даље сваки посао кога се прихватамо успевамо да обавимо максимално стручно, професионално и у року – сигуран је Којовић.

Он додаје да се тим „препројектовао“ и да функционише као интервентна бригада, која

је потпуно мобилна и долази тамо где је то потребно, уважавајући хитност посла.

– Постепено смо прелазили са система ручног рада на то да најтеже послове машине раде за нас. Дизалице, телескопски виљушкар, скеле, хидраулика и остала опрема унапређују производњу и у многим пословима одмењују људе. На пример, када смо прешли на CO₂ заваривање, за посао који су до тада радила четири заваривача постала су довољна два. Углавном по послу направимо тим људи који чине три бравара и заваривач. То су мале мобилне јединице и

Запослени у „Металовом“ погону Монтажа током јуна и маја радили су највише на санацији, припреми и репарацији делова за ремонт који је завршен у Дробилани. Упоредо с тим, планиране су и реализоване раније уговорене активности на монтажама два половна багера који су увезени из Немачке.

– Монтажа једног од њих, на плацу у Каленићу, почела је одмах након завршетка санације „одлагача 4“, почетком године. У претходном периоду завршили смо монтажу погонске станице Б1600. За површински коп „Радљево“ урађена је једна погонска станица Б1400, која је пресељена са Поља „Е“. На Дробилани смо присутни већ дуже време и

Прва искуства колубарских монтера

Почеци неке врсте монтерског посла у оквиру „Колубаре“ бележе се још од педесетих година прошлог века. Значај металске делатности је растао, ова врста послова из дана у дан је све више афирмисана и убрзо је постала незаобилазан фактор веће производње. Тражила су се решења и нове методе. Прва искуства монтери су стицали на опреми увезеној из Западне Немачке шездесетих година, на Старом монтажном плацу који се налазио у Барошевцу између некадашњих Поља „Б“ и Поља „Д“.

Горан Којовић са колегама

таква организација нам омогућава да будемо истовремено ангажовани на више локација – објашњава Којовић.

Атрактивни послови

Карактеристика Погона Монтажа је то да је његов опсег делатности веома разнолик и атрактиван када је реч о техничким захтевима. Посао захтева стручно познавање многих елемената статике, екстремног инжењерства и велико искуство стручњака различитих струка. Обухвата електромашинску монтажу рударске, процесне и термоенергетске опреме и постројења, текуће и интервентно одржавање и санацију опреме, хоризонтални и вертикални транспорт и складиштење опреме и материјала.

У прилог атрактивности овог занимања говори чињеница да су багери и одлагачи међу највећим индустријским машинама на свету. Монтажа тих колоса и њихових делова мукотрпан је и дуготрајан задатак који се

углавном ради на отвореном и захтева честе промене локација, али и бројна одрицања. Зато се, каже Којовић, код радника развија посебан однос према овом послу који подразумева велики понос и самосвест.

– Одувек је важило да не може свако да ради у Монтажи. Некада смо били прави расадник кадрова који су распоређивани на копове да би пратили и одржавали справу коју су монтирали. На сваких пет година смо се „занављали“ – то је израз који се користи за пријем групе нових радника будућих мајстора који су обучавани у циклусима. Цела „Колубара“ била је ослоњена на наше кадрове – каже Којовић.

Мајстори се слажу да је обнављање кадрова у циклусима изузетно важно јер када се изгуби корак, губи се и знање.

– Некада смо учили од Немаца. Држали смо се два важна принципа – да будемо ефикасни и да документацију увек радимо по узору на њихове системе. Због санкција деведесетих, морали смо да се ослонимо

на сопствене снаге, а испоставило се да су Немци, када су након свега поново дошли у „Метал“ – учили од нас – поносан је Којовић.

Тренутно у Погону Монтажа има 137 радника, а некада их је било око 400. У последњем таласу примљена су 84 млада будућа мајстора и за сада још уче посао.

– Много значи што смо их добили и веома је важно да их што пре „увучемо“ у наше редове – додаје Горан.

Током јуна, осим на ремонту у Дробилани, запослени у Монтажи раде и ремонте у „Прерадиној“ Мокрој и Сувој сепарацији. У Мокрој се ради замена једног од четири резервоара отпадних вода који је дотрајао, а екипу мајстора на терену затекли смо док је скидала кров како би се резервоар извадио и убацио нови.

Саша Марковић, машински пословођа у Монтажи, био је на задатку санације камионске ваге са својим колегама заваривачима, браварима и аутогеним заваривачима. Рекао нам је да све иде по плану и да ће „Металов“ посао на овој локацији бити завршен у предвиђеном року за ремонт, односно до краја јуна. Тиме ће бити обезбеђени услови за сертификацију, мерење тежине и несметан транспорт угља камионима.

М. Пауновић

Историјат

Погон је настао као мала организациона јединица под именом „Монтажа 1“ у јануару 1974. године, која је у саставу „Колубара-Метала“ почела да послује пре 49 година. Од тада су, може се рећи, стварали историју, јер су монтирали око 85 одсто целокупне опреме РБ „Колубара“. Осим у „Колубари“, монтери из овог Погона доказали су се и на великим иностраним градилиштима. Висок реноме стекли су радећи у Немачкој, Русији, Ираку, Абу Дабију, Дубаију.

Усправљају цинове

Погон Монтажа успевао је током свих година рада да подигне хаварисане багере на ноге, чак и онда када су их сви отписивали. Чувену „Плаву птицу“ у време санкција оспособили су без помоћи страних стручњака и увоза резервних делова, ослонивши се искључиво на сопствене кадрове и домаћу машиноградњу, само две године након велике хаварије.

Монтери су овај багер 1977. године и склопили, и то месец дана пре одређеног рока. Вест о овом подухвату пренели су сви домаћи и поједини светски медији, а он је ушао и у песму Добрице Ерића.

Багер „глодар 9“ монтиран је за Поље „Д“ 1990. године, а у децембру 2005. десила се хаварија. Већ у септембру 2006. године сопственим погоном извезен је на монтажни плац у Зеоке. После ревитализације и данас ради као један од четири највећа багера у „Колубари“.

Ревитализација „срца“ багера

Инвестициона оправка чувеног „глодара 7“ ове године траје 40 дана, првенствено због регенерације куглбана. Рад на изузетно заводњеном терену оставља трага на машини, али запослени кажу да се на време реагује и да је „седмица“ и даље неприкосновена

И ремонт БТУ система са „глодаром 7“ и бандвагеном који се током јуна ради на Пољу „Е“, као и они који су на коповима „Колубаре“ реализовани током маја, протиче у знаку свакодневних падавина. Киша не посустаје иако смо већ скоро загазили у лето, па су и нашу посету систему обележили сиви суморни облаци и, пошто је падало скоро 12 сати пре тога, и те какво обиље блата.

Ситуацију на терену донекле олакшава то што се монтажни плац налази на доброј, узвишеној позицији, мада је и ту очигледно колико је било падавина претходних дана. Марко Матић, шеф БТУ линије Поља „Е“, каже да је за целокупну инвестициону оправку издвојено око 40 дана, првенствено због регенерације куглбана, једног од виталних делова багера. Ипак, систем ће у потпуном застоју бити нешто више од 25, јер ће неки делови почети са радом већ крајем јуна.

– Планирана је и реконструкција, чији ће обим зависити од динамике откопавања

система који окружују овај БТУ систем. Код првог везног транспортера чак идемо све из почетка јер смо његов положај буквално растурили, а материјал уградили у трасу и рампу за излазак „глодара 7“ на монтажни плац. Имамо и један захват на етажној траци 2.5 за који је логично да буде урађен сада, током ремонта, да бисмо имали „свежу“ позицију траке за висинску и дубинску страну – објашњава Матић.

Он додаје да на радној позицији испред „седмице“ повлату скида „глодар 9“. Међутим, ни он не стиже да откопа јаловине онолико колико „Плава птица“ може да копа угља, па због тога „седмица“ углавном ради селективно копање угља и јаловине.

– Лежиште је овде са много аспеката специфично. Терен је заводњен, а подземне воде су веома изражене. Материјал је подложен њиховом утицају, а у тој зони налази се и старо корито реке Пештан. У одређеним партијама у којима смо копали, то се јасно види јер наилазимо на улегнућа, полегнуте пањеве, врбе, крупно камење. Вода нам је основни проблем јер са собом доноси већи ризик за машине и угрожава стабилност косине. Сви параметри су другачији, јер маса није компактна, већ разливена – објашњава Матић уз напомену да угљ у лежишту залеже стрмо, што тражи много померања транспортера по хоризонталној и вертикалној равни.

Наш саговорник нам је скренуо пажњу на то да и из угљеног слоја избија одређена количина воде, која стално надолazi. Пошто су на најнижој тачки и нема природног оцеђења, бране се испумпавањем воде пумпама, такозваним муљарицама.

– Добра вест је да сад имамо довољно помоћних радника, што доста олакшава

организацију посла. Сада имамо и по пет-шест млађих запослених у смени, што нам и те како доприноси ефикаснијем раду система – нагласио је Матић.

Са Драганом Павловићем, машинским инжењером БТУ система, разговарали смо о захватима из његове струке који су реализовани током ове инвестиционе оправке.

– Планирани рок од 40 дана је одобрен због скидања куглбана на коме су пукли

Комплексан посао багеристе

Марко Лазаревић, багериста „седмице“ од 2010. године, пре доласка на овај систем три године је радио на „глодару 8“.

– Тај багер био је класичан „багер за блок“. „Седмица“ је, с друге стране, за „ћошкарчење“, има више могућности копања, лако је уклопљив и у склопу са „бандом“ може да изведе сваку манипулацију. Једина мана му је кабина багеристе за коју већ неколико ремоната добијамо обећања да ће бити сређена јер прати сваку вибрацију багера. Али, ето, не долази на ред – каже Лазаревић уз опаску да је Поље „Е“ неупоредиво теже за експлоатацију од Поља „Д“. Багериста каже да управљати оволиком машином није физички тешко колико психички.

– Мораш да будеш веома прецизан и концентрисан. Комплексан је посао и носи огромну одговорност, не бих га препоручио сваком. На први поглед делује лако, али није нимало. Велика ставка је и то што је овај багер на угљу, то је посебна врста тензије с којом се треба носити – закључио је Лазаревић. Свих шест багериста „седмице“ су из околних села – тројица из Бистрице, један из Трбушнице, један из Стрмова и један из Зеока.

завртњи и појавила се одређена количина опиљака. Скидамо га и шаљемо на регенерацију у „Метал“, а биће враћен на багер док не буде набављен нови. Стазе нису угрожене јер нема контакта горње и доње стазе са кавезима – рекао је Павловић.

Наш саговорник појашњава да су послови везани за куглбан веома обимни јер се ради о „срцу“ багера, његовом виталном делу чија је демонтиража и монтажа изузетно комплексна. Све остало су стандардни послови који могу да се обаве у оквиру 25 дана.

– Код куглбана имамо горњу и доњу стазу са по осам сегмената, сваки по бар 14 завртања. Како је велики пречник у питању, сваки сегмент се вади посебно и обележи да би могао да се врати тачно на место на коме је био. Мора да се ради уз максималну обзиривост. Потребна је изузетна пажња током одмашћивања јер када се сегменти ваде има доста сечења и постоји опасност да се нешто запали. Такође, за ову врсту захвата, пошто ће багер дуго бити „задигнут“, постављају се и додатна осигурања да би справа била потпуно безбедна – износи Павловић.

Када је реч о осталим машинским захватима, у плану су стандардни ремонтни послови који су мањег обима него прошле године. Раде се транспорти, редуктори, мењају оба лежаја на радном тоčku и скида мали лежај носећег цилиндра траке 2 који ће

■ Марко Матић

такође у „Металу“ бити отворен, прегледан и, уколико све буде у реду, враћен на багер.

Што се тиче „бандвагена“, на њему ће бити монтирана кабл-трумбла која је оштећена почетком године због руча.

Раде Ерић, електроинжењер система, рекао нам је да се током овог ремонта електроопреме фактички ради нешто већи сервис. Овог пута, чак се не провлаче каблови нити скидају електро и машински мотори. Пре ремонта мерном дијагностиком, односно контролом лежајева утврђено је да нема потребе за скидањем електромотора.

Ово је донекле необично с обзиром на услове, али према речима Ерића, испоставило се да су уродили плодом редовно домазивање лежајева и појачана контрола. Како су током године имали проблема са уређајем за међусобни положај гусеница, такозвано шверање, покушаће да то реше и на тај начин олакшају рад багеристи.

– Због заводњености терена било је доста манипулација са високонапонским каблом, па је дошло до оштећења. Избацићемо део оштећеног и убацити око 500 метара новог, односно заменићемо око половине укупне дужине. И на „банду“ убацујемо око 1.000 метара новог кабла, пошто је стари оштећен – каже Ерић.

На систему подсећају да је током прошле године уграђена камера која прати радни точак. Сматрају да би посао много олакшало када би био уграђен видео-назор којим би се, рецимо, пратио точак са супротне стране кабине багеристе, пресип, трака 1 и 2 и левак испод тракисте.

Питали смо саговорнике да ли се на овом најпродуктивнијем и најчувенијем багеру који већ „гази“ 46 годину осећа зуб времена. Одговорили су нам у маниру свакога ко је радио на „Плавој птици“ – да се ископане тоне осећају, али да екипе одмах реагују на сваку промену и да је „Плава птица“ и даље најбоља.

Д. Весковић

Набављено ШЕСТ НОВИХ КОНТЕЈНЕРА

Осим што доприноси очувању и заштити животне средине, што је примарни задатак, сакупљање и продаја отпада који настаје у процесу производње угља доноси и финансијска средства

Приход од готово 26 милиона динара остварио је Рударски басен „Колубара“ у току прошле године од продаје отпадног материјала – каже Невена Ђукњић, руководилац Службе за отпад и опасне материје.

– Овај податак говори да осим што доприноси очувању и заштити животне средине, што је примарни задатак, сакупљање и продаја отпада који настаје у процесу производње угља доноси и осетна финансијска средства. Тендери за продају на које се могу пријавити искључиво овлашћени оператери расписују се најчешће једном годишње, али

дешава се и да, ако то диктирају количине, то буде и два пута за 12 месеци. Ова екстремно кишна година вероватно неће захтевати такав изузетак, с обзиром на то да је сакупити и отпремити отпад у оваквим условима много теже и посао се одвија спорије – објашњава Ђукњић.

Према њеним речима, материјал је углавном на терену и до њега је у оваквим условима, због блата и воде отежан приступ.

– За сада немамо на располагању сопствену машину која би служила за разврставање отпада већег габарита и којим се не може ручно манипулисати, па послове морамо координирати са коповима. Њихов приоритет је производња и уз сву добру вољу не стижу увек да нам изађу у сусрет – каже Невена Ђукњић и додаје да је стварање одређене количине отпада неминовност сваке индустријске производње.

Када је реч о неопасном отпаду, у Рударском басену „Колубара“ годишње се сакупе велике количине гвожђа, челика, пнеуматика, транспортних трака, високонапонских и нисконапонских каблова, обојених метала као што су бакар, бронза, месинг и алуминијум. Ту су и расходовани електрични уређаји, амбалажа,

папир, картон, шпон који остаје од стругања и обраде метала.

– Само код гвожђа постоји шест подврста. По последњем важећем уговору продали смо више од 4.500 тона различитог гвожђа и челика. Продаје се и расходовани електроопасни отпад попут рачунара, штампача, монитора, као и тонери – набраја Ђукњић.

Само један део опасног отпада је за продају, а већи део иде у збрињавање. Збрињавање подразумева да се оператеру плаћа да из привремених складишта преузме опасни отпад за чије третирање Рударски басен нема дозволу. Сваки оператер дозволе за бављење овим послом прибавља од Министарства животне средине.

– Имамо 18 врста опасног отпада за збрињавање попут отпадних угља, боја и заштитних премаза са истеклим роком трајања, зауљеног пуцвала, замашћене гуменопластичне заптивке, филтера за угље, кочионих облога које садрже азбест, живиних прекидача, флуор цевки, амбалаже за угље, односно пластичних канти, отпадних масти, лабораторијских хемикалија, пестицида и инсектицида – каже наша саговорница.

Обе врсте отпада чувају се на седам локација, на Пољу „Б“, Пољу „Д“, у „Преради“, „Металу“, на „Тамнава-Истоку“ и на „Тамнава-Западу“. Опасни отпад се чува у привременим складиштима и у специјалним контејнерима затвореног типа којих има пет, а пре месец дана пристигло је још шест нових. Они у себи имају вентилацију и имају специјални под који служи за прикупљање исцуреле течности. Лако су преносиви и распоређују се на локацију према потреби. Пошто су се добро показали, у плану је набавка још неколико комада.

М. Радосављевић

Едукација

Сакупљање, складиштење, продаја и збрињавање отпада је комплексан посао. Осим послова везаних за продају отпада, запослени у Служби за отпад и опасне материје будно прате стање на терену, контролишу складишта и захтевају да се уочене неправилности откљоне уколико их има. Према потреби, они и едукују раднике у погонима како да поступају на безбедан начин и у складу са свим законским одредбама.

Повећан број деце са говорно-језичким проблемима

Код више од 60 одсто малишана уочен је неки поремећај у говору. У порасту је и број оних који код којих је општи фонд знања неодговарајући за узраст

У лазаревачком Дому здравља ради само један логопед у преподневној смени па многа деца код које су уочени озбиљнији проблеми у развоју говора, посебно у периоду када се раде систематски прегледи и тестирања пред упис у школу, не могу да добију довољан број третмана. Тренутно на терапије које трају по 30 минута долази готово стотину малишана, што значи да свакоме припадне термин тек једном у две недеље. Многима је потребан комплексан третман који би подразумевао посету логопеду, стоматологу, оториноларингологу, офталмологу, специјалисти физикалне медицине, и на крају педијатру. Када се прегледи приведу крају, сабирање резултата покаже који су то најчешћи развојни проблеми са којима се деца сусрећу у том узрасту.

У овој установи сваке године у оквиру систематских прегледа за упис у први разред буде прегледано више од 600 деце са територије целе општине. Систематски прегледи обухватају посету логопеду, стоматологу, оториноларингологу, офталмологу, специјалисти физикалне медицине, и на крају педијатру. Када се прегледи приведу крају, сабирање резултата покаже који су то најчешћи развојни проблеми са којима се деца сусрећу у том узрасту.

У разговору са Јеленом Тадић, логопедом Дома здравља „Др Ђорђе Ковачевић“, сазнали смо да од 529 прегледане деце 322 имају уочен говорно-језички поремећај, што је преко 60 одсто. Треба нагласити да

■ Све већем броју малишана потребна је помоћ логопеда

је, на пример, 2017. године око 40 одсто прегледане деце имало уочен поремећај говора и језика. Најчешћи проблеми су несавладана акустичка анализа и синтеза, дислаличан говор – погрешан изговор појединих гласова, а у порасту је број деце која имају проблем са неразвијеним релацијама лево-десно, испред-изнад, као и код којих је општи фонд знања минималан, неодговарајући за узраст.

Када се сагледа целокупна популација деце узраста од једне до 16 година у нашој општини, сваке године се бележи пораст броја деце која имају проблем. Дијагнозу дислалије је 2016. године имало 453 деце, док је 2021. тај број порастао на 554; развојну дисфазiju 2016. било је 64 детета, док је 2021. било 106 деце са овом дијагнозом.

Развојне проблеме код деце први најчешће уочавају родитељи, јер их они најбоље познају и са њима проводе највише времена. Преужбавање из неправилне навике у правилну захтева рад са дететом за који је потребно време. Већ са пет или 5,5 година деца треба да правилно изговарају све гласове матерњег језика, али родитељи често чекају да временом дете само исправи уочене неправилности. Уколико се изговор гласова

не исправи на време, касније се у школи јављају проблеми са неправилним писањем и читањем.

– Не зна свако дете све што се тражи за тај узраст, и у реду је да не зна. Међутим, постоје ствари које предшколац мора да савлада пре поласка у школу. Ако нешто не савлада у предшколској установи мора код куће, и обрнуто. Корен проблема које деца имају у школском и предшколском узрасту сеже у рано детињство, због тога су јако битни систематски прегледи деце узраста две године, јер се раније уочени проблеми лакше отклањају. У том узрасту се могу уочити и други проблеми физичке природе који директно или индиректно утичу на развој говорно-језичких способности деце: оштећен вид или слух, анкологлосија (сапет језик) и слично. На редовним систематским прегледима родитељима се указује шта би требало да очекују од деце тог узраста и на шта треба да обрате пажњу – истиче Јелена Тадић.

Озбиљни развојни проблеми код деце у узрасту од 6,5 до 7,5 година су ређи – осморо деце има озбиљније дијагнозе. Претпоставља се да ће, нажалост, наредних година ових проблема бити више, јер је, по речима логопеда, забележен знатан пораст броја деце са

развојним дисфазijама у узрасту до треће године.

– Најчешћи узроци њиховог јављања су касно проговарање, претерано коришћење екрана и монитора, прерано учење страних језика, недовољан рад са децом. Услед претераног коришћења екрана, дете добија симптоме који подсећају на аутизам – нема контакт погледом, нема развијену игру, не одазива се. Са децом која имају тај проблем поред логопеда мора да ради и дефектолог-олигофренолог, психолог, а промене пре свега морају да буду у породици – тврди Јелена.

За децу узраста од две до три године препорука Светске здравствене организације је да пред екранима време не проводе уопште, док се за предшколски израст препоручује до пола сата. Треба имати у виду и време које дете евентуално проведе пред рачунарима и екранима у школи и вртићу. Утврђено је да екрани код неке деце доводе до хиперактивности – дете све упија као пасивни посматрач, стимуланса је превише, а када се екран угаси нагомилану енергију треба избацити. Стручњаци се слажу да је потпуно одвајање деце од монитора у данашње време готово немогуће, јер они су свуда око нас, али је потребно ограничити време и контролисати садржај.

А. Тошић

Физијатрија

Прегледом надлежног физијатра уочено је да код 30 одсто предшколске деце постоји неки поремећај. Најчешћи су деформитети кичменог стуба, неправилно држање тела и равна стопала. Пошто се у највећем броју случајева не ради још увек о формираним деформитетима, треба их на време кориговати како не би дошло до озбиљних и трајних промена на коштаном-мишићном систему.

Као кључне одлике опуса историчари уметности наводе асоцијативност, искреност, доследност, бескомпромисност, експресивност и херметичност

Реконструкцију мита о Црној богињи и трагање по дубљим слојевима људске природе, постојања и еволуције слободни уметник Саша Петровић преточио је у изложбу слика која је од 19. маја до средине јуна била постављена у Модерној галерији. Просторне слике прати једноминутни филм као резиме целе поставке. Названа „Аутопсија или Црна богиња у Помпеји: егзегеза мита као трансценденталног израза стварности“, изложба је била подстрек да стваралац с публиком подели нека размишљања о свом раду.

Петровић је на ликовној сцени скоро 25 година. Дипломирао је 2001. године на Факултету ликовних уметности у Београду на смеру Проширени медији. Иза њега је више десетина самосталних и групних изложби у земљи и иностранству. Излагао је вишемедијске инсталације, слике, цртеже и друге врсте радова. Уз бројне ангажмане, учествовао је и на фестивалима експерименталног филма, форми у којој је своје идеје пласирао можда лакше и јасније него у сликарству и вероватно је због тога, сматра, одзив бољи.

Себе и свет преиспитује од студија. Његов истраживачки пут обележавају емотивни падови и сумње у значење уметности и њено учешће у политичким приликама и развојним процесима. Пошто на слична питања класично сликарство у неким тренуцима није могло да му пружи одговор, окретао се филму. Без обзира на дуге паузе у раду, ментално је константно активан.

Воли демократичност стварања и то што сваки човек сваким својим дахом има неограничену могућност креације. Сваки животни чин је уметнички

Свет богат, фасцинантан и страшан

само када се освести. Блиско му је схватање инспирације као мировања и хватања импулса дубоко у себи. Почиње да ради када осети тај тренутак.

– Тај приступ сам на интелектуалном плану још више концептуализовао, не само „лецајући“ те тренутке већ и покушавајући да ухватим њихову суштину у еволуционом процесу свести и индивидуације на психолошком плану. Када зађете дубоко, то постаје лавиринт без краја. Отварају се и скидају нови слојеви, али лепота је у том тражењу, у самом процесу – појаснио је Петровић.

Проучава филозофију, историју, психологију и археологију. Није заступљен на тржишту. Тешко се одваја од слика, а сам приступ, примећује, не одговара траженим естетским критеријумима. Каже да свесно плаћа цену свог избора.

– Надам се да сам циклусом о Црној богињи затворио део процеса који ме је занимао. Сва моја питања превазилазила су оквире уметности, филозофије, филма и психологије. Био је то један конгломерат, чак и у дотицају с неким религијским питањима. Када сам упознао

Ноела Путника, ерудиту који проучава херметизам, кроз разговоре с њим, његова предавања и књиге први пут сам осетио да неко разуме моје тежње и тензије. Осетио сам подршку и онда се на теоретском плану цео циклус утемељио. То је веома важно. Ако у том постмодерном приступу, где се иде из једне форме у другу, немате теоретску основу, све лако постаје илустративно – осврће се Петровић на свој рад.

Годинама развијајући личну митологију, уметник је изложбу у Лазаревцу поставио на неколико основа с Црном богињом као најважнијом представом.

– Црна богиња је код Петровића снажан лични симбол весника великих катастрофа, космичке силе која повременом деструкцијом одржава космички поредак, али се може схватити и као још сасвим неразлучена, готово опсесивна представа о мистериозном божанству које се помаља из материје и бори да стекне облик. Зато је и склоно метаморфозама, па се јавља и као Златна, Сребрна или Плава богиња – само је део тумачења Ноела Путника, чији се текст налази у каталогу изложбе.

Међу важним линијама Петровићеве симболике Путник истиче библијске мотиве, али и појединачне очи. То увек засебно око представља се преко Фатиминог ока, амајлије против урока. На сликама су и комадићи стакла, кључеви, шаховске фигуре и други исслужени предмети које Петровић даље користи у процесу сличном колажирању.

– Он гради цео један свет, богат, фасцинантан и страшан, а уједно, као прави ренесансни трагалац, на своја платна преноси читав космос, тражећи у њему оно око, ону кључаоницу, онај процеп који ће га одвести до бескрајног простора с друге стране – сумира Путник изложбу.

М. Караџић

Ликовност и шпијунске игре

Петровићеве слике биле су део сценографије у играном филму и серији „Вера“, а он сам појављује се у једном кадру као историчар уметности који процењује та дела. Одазвао се на позив редитеља Недељка Ковачића који је хтео да прикаже однос званичних немачких институција према модерној уметности.

– Филм инкорпорира различите уметничке форме и требало је да се у случају „Вере“ та доминантна форма поштује. Одабрани циклус слика урађен је за личну колекцију. Мислим да су јакe модерности боје добро реаговале на камеру – казао је Петровић, додајући да су снимање и енергија тог посла врло занимљиви.

Нова „круна“ лазаревачког храма

Нови крстови су истоветни, израђени од прохрома са позлатом и замениће старе оштећене невременом

Његово преосвештенство епископ шумадијски господин Јован посетио је 30. маја колубарско-посавско намесништво и освештао нове крстове израђене за лазаревачки Храм Светог великомученика Димитрија. Са својим гостима, епископом британско-скандинавским господином Доситејом и пензионисаним епископом канадским господином Георгијем, епископ је освештао и живопис у Храму Светог архангела Гаврила у Шопићу.

Владика Јован захвалио је својим гостима, али и окупљеним верницима на томе што су присуствовали овом свечаном чину.

– Крст на цркви или дому је круна храма и дома и знак коме припадамо – поручио је епископ у својој беседи окупљеним верницима и гостима.

Крстови који су до сада красили лазаревачки храм постављени су пре више од 80 година и тешко су оштећени у невремену у лето 2021. године. Уз благослов епископа они су прошле године скинути, а нови су направљени на основу елабората Републичког завода за заштиту споменика културе. Утврђено је да је право решење да нови крстови буду идентични као стари, али израђени од прохрома са двадесетчетворократном позлатом. Након освећења они ће бити постављени на храм, који ће тако поново добити свој препознатљиви изглед.

М. Пауновић

■ Подстицај најмлађима да упознају планету Земљу

Геологија за децу

Осим увођења у науку, књига је и врста радне свеске

Ако се електронски каталог Библиотеке „Димитрије Туцовић“ претражује по геологији као кључној речи, међу понуђеним насловима појавиће се и „Геологија – књига активности“. Уз дизајн и илустрације Вики Баркер, ауторка Џени Џекоби у овој књизи на приступачан и интересантан начин приближава деци геологију као науку о настанку планете Земље, њеној

структури и променама које се дешавају.

Свако поглавље садржи краћи текст и задатак. Текстови обрађују вулкане, лаву, стене, Рихтерову скалу, фосиле, прозирни песак и друге појмове. Од читалаца се тражи да цртају, повежу, пронађу пут кроз лавиринт, реше осмосмерку или пронађу разлике, а дати су и практични задаци. Књига подстиче развој креативности и логичко размишљање. Може бити занимљива и одраслима.

На нешто више од 30 страна читаоци ће сазнати како научници користе звучне таласе да би открили нафту, како од дробљења окера, оксида гвожђа у црвенкастим

тоновима, долазимо до боје, као и то да је Пангеа, заправо, сва копнена маса која је пре 335 милиона година била спојена у један велики суперконтинент.

Књигу је 2019. године објавила издавачка кућа ЈРЈ. Део је едиције STEM – енглеска скраћеница за науку у ужем смислу (Science), технологију (Technology), инжењерство (Engineering) и математику (Mathematics). Реч је о јединственом моделу учења који ове науке интегрише у један систем, а темељи се на интеракцији, оснаживању маштовитости и решавању сложених задатака.

М. Караџић

Гроб као путоказ

За нас сељаке споменик италијанском војнику одувек је био као неки оријентир за све оријентације. Кад се сретнемо, где да се видимо, кад се изгубимо, где да се нађемо. Боље смо гледали у гроб, него у звезде – каже Војислав Николић

„Талијанов гроб“ постао је после рата препознатљив као место на коме су уговорани пословни, али и они тајни састанци. У прво време пастира и одбеглих љубавних парова. Кад су се из овог краја трбухом за крухом одселили људи и њихова стока, споменик је постао састајалиште ловаца. У последње време ту се све чешће окупљају рекреативци и планинари, да се одморе и договоре тактику пред успон на један од неколико висова који се налазе у близини. Мештанима околних села гроб је после Другог светског рата служио као нека врста путоказа.

– За нас сељаке био је одувек оријентир за све оријентације. Кад се сретнемо, где да се видимо, кад се изгубимо, где да се нађемо. Боље смо гледали у гроб, него у звезде – истиче стратешку важност споменика стари Бистричанин Војислав Николић (68).

■ Дилема

Према званичној верзији, безименог италијанског војника стрељали су четници, због сарадње с партизанима. „Овде почива тело италијанског војника, бегунца из немачког логора, кога су 1943. године као симпатизера партизана стрељали четници Д. М. (Драгољуба Михајловића)“, гласи епитаф уклесан у камени споменик.

Када је комунистички режим мало пустио, испливала је и друга верзија овог догађаја. Према њој, Италијана је убио неки локални кабадахија. Наводно, 'ајдук из Лукавице, трештен пијан, сусрео је случајно несрећног војника који се након капитулације Италије враћао својој кући. Прво га је само задиркивао и малтретирао, а онда је из неког разлога извадио чакију и неколико пута га избод по телу. Оставио га је рањеног у потоку. Пронашао га је случајно Бранислав Тешић из Бистрице, коме је умро на рукама и који га је ту, поред пута, и сахранио.

– Убеђен сам да је ова прича 100 одсто тачна, од А до Ш. Ова џада поред Кременице, налазила се на старом коридору који је повезивао запад с истоком. Деда Цвеја ми је причао да су '41. године три дана и ноћи овуда пролазили тенкови на путу према Блиском истоку. Талијан није имао другу маршруту за повратак својој кући него баш ову, кроз Бистрицу. Ех, зна се и име 'ајдука који га је скратио за главу, али се о томе за сада мудро ћути. Прича се и да је због убиства тај кавгаџија после рата осуђен на тешку робију – сигуран је Воја.

У прилогу овој теорији стари шпицлов износи податак да у околним селима за време Другог светског рата није било четника под командом Драгољуба Михајловића.

У селу Бистрица, надамак Лазаревца, 1943. године, у два одвојена случаја, настрадали су сеоска учитељица Ракила Котаров и један непознати италијански војник. Пред крај рата партизани су заробили и по кратком поступку стрељали четничку тројку одговорну за смрт њихове другарице. За разлику од младе учитељице, о „бистричком“ Италијану нема никаквих података. Поред тога што се не зна његово име и презиме, сада се појавила сумња чак и у званичну верзију његове погибије.

– То је чиста комунистичка пропаганда. Овде су поред домаћих четника оперисали још само припадници српског добровољачког корпуса, под командом Димитрија Љотића. Ракилу и њеног најбољег пајтоса, Слободана Дамјановића, убили су „локалци“. Пред крај рата тројицу одговорних заробили су партизани и по кратком поступку стрељали. О томе је у својој аутобиографској књизи „Црвене стазе“ писао Живомир Несторовић. Јасно је да Италијана зато нису никако могли да убију Дражини четници, кад их овде није ни било – открива Воја део свог аматерског истраживања.

■ На удару две воде

Мирослав (72), син Бранислава Тешића који је наводно пронашао издоденог Италијана и касније га покопао, каже да му отац никада није причао о том догађају.

– Био сам баш мали кад је он умро. Никада се није опоравио од тешких рана задобијених на Сремском фронту. После рата изгубио је инвалидску пензију и разболео се од туберкулозе, па је разочаран и непокретан

Криза

Мирослав Тешић каже да је споменик „појела“ земља кад су сељаци због нерентабилности престали да чувају стоку. Док је било испаше гроб је био уређен. Како каже, данас у Бистрици готово да нема крава, па сад његови земљаци и комшије купују сир и кајмак на пијаци у Лазаревцу.

убрзо испустио душу. Причу о његовој доброту чуо сам тек недавно, од неких ловаца – прича Мирослав.

Споменик-путоказ налази се у једној удолини. Кад пада киша или се отапа снег сва вода „удара“ право на Талијана. Баш ту, код хумке, укрштају се бујице с брда Кренице и Барзиловачког виса. Под притиском блата и воде споменик се у једном тренутку срушио, па га је убрзо потом прогутала земља. Више од десет година био је затрпан. Некако се Италијан пре неколико година сам изборио да поново угледа светлост дана:

– Сањб сам га, боже ме опрости, кд да је жив. Мали, црнпурст, обучен у рите и бос... Каже он мени онако у сну, али кд да је изистински: „Сељаци, ил’ ме подигните из каљуге, ил’ ћу да почнем да се светим!“ Тргнем се сав мокар од зноја. Једва сам дочекао јутро. Цео целцит следећи дан копао сам с друштвом по врзини. Једва смо пронашли споменик. После смо га учврстили бетоном и оградиле врљикама. Ено га сад сјакта ко сунце. Сва је прилика да се сиромат смирио – препричава сан који је довео до тога да се код споменика опет окупља обичан свет.

У послератној подели историјских карата много боље је прошла партизанска курирка и секретарица среског комитета Ракила Котаров Вука, него непознати ратник. Мада и о животу сеоске учитељице има врло мало података, ипак је њено име, презиме и надимак, 1963. године, добило прво лазаревачко обданиште. У холу те установе и данас се налази њена биста и, револуцији

прилагођен, Пушкинов стих: „Моја крв је мој пут до тебе, слободо“.

О Италијану се ама баш ништа не зна. Савез бораца из села Лукавица одужио му се подизањем споменика. Стандардна, припадајућа пирамида испикована у једном пристојном комаду брајковачког гранита, којом је обележен његов гроб. Споменик још увек чека име и презиме онога у чију је част подигнут.

Д. Ђорђевић

Завет ћутања

У Лукавици и околним селима око ове приче влада завет ћутања. Многи као понешто знају о човеку који је наводно убио италијанског војника, али ипак не желе да о томе јавно говоре. У Архиву града Ваљева чува се пет кутија у којима се налази више хиљада несортираних докумената везаних за пресуде Окружног суда под чијом се ингеренцијом за време Другог светског рата налазило село Бистрица. Ипак, прелиставањем тих пресуда, али и налога за привођење из тог времена, није било могуће пронаћи било какву информацију везану за убиство војника. Председник Основног суда у Лазаревцу Бранко Радосављевић каже да би, ако уопште постоји било каква пресуда везана за ово убиство, она могла бити заведена само у Архиву града Београда. Тамо се чувају судске пресуде донете чак и у време турске владавине. Ипак, потрага за пресудом, за коју нема ни чврстих доказа да уопште постоји, трајала би сигурно више месеци, можда и година.

Креативна прича о ЗАШТИТИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Радионицама из области екологије и рециклаже, ликовног стваралаштва и филмске уметности обухваћени су различити аспекти развијања еколошке свести међу најмлађима

Центар за културу Лазаревац од 23. маја до 10. јуна био је место дечјег осмеха, приче о екологији и испољавања креативности, током трећег по реду Дечјег еколошког фестивала „Еко Ла“. Пројекат, који за циљ има подизање свести најмлађих о заштити животне средине, реализован је у сарадњи с основним и средњим школа са територије општине Лазаревац. Подршку је дао Секретаријат за културу Града Београда, а организацији су умногоме допринеле наше суграђанке Маринка Јовановић, организаторка филмског програма, и Даринка Станојевић, кустоскиња Модерне галерије Центра за културу Лазаревац.

Током фестивала кроз низ тематских, едукативно-креативних радионица из области екологије и рециклаже, ликовног стваралаштва и филмске уметности и интерактивну комуникацију обухваћени су различити аспекти подизања свести и развијања еколошког активизма међу најмлађом популацијом.

Програм Фестивала састојао се из неколико тематских сегмената: Еко-арт – креативна радионица рециклаже, Екотекa – пројекција докуметнарног филма „Youth for Air Qualitz“, уз подршку УНИЦЕФ-а, Еко-кутак „Моје дрво“ – озелењавање јавних површина у сарадњи са Расадином „Барошевац“.

Током креативних радионица ученици млађих разреда основних школа „Војислав Вока Савић“, „Дуле Караклајић“ и „Кнез Лазар“ имали су прилику да слушају и промишљају о рециклажи, њеној примени у свакодневном животу и уз креативност и машту стварају своје уметничке предмете од рециклираних материјала.

Екотекa се ове године осврнула на проблем загађења ваздуха, пројекцијом документарног филма „Youth for Air Qualitz“, уз подршку УНИЦЕФ-а и кроз разговор са

ученицима старијих разреда ОШ „Слободан Пенезић Крцун“ из Јунковца, ОШ „Дуле Караклајић“ и Гимназије У Лазаревцу. Занимљив осврт на велики проблем данашњице направили су и сами ученици, активно учествујући у дискусији након пројекције, говорећи из личног искуства о проблемима са којим се суочава њихова локална средина.

Еко-кутак „Моје дрво“ реализован је уз велику подршку и помоћ Расадином „Барошевац“ у три основне школе „Војислав Вока Савић“, подручно одељење Шопић, „Дуле Караклајић“ и „Кнез Лазар“. Ученици су своја школска дворишта оплеменили новим садницама, учећи о значају зелених површина у градским зонама и сјајно се забавили током практичног дела активности.

Т. Крупниковић

Тениски турнир за раднике „Колубаре“

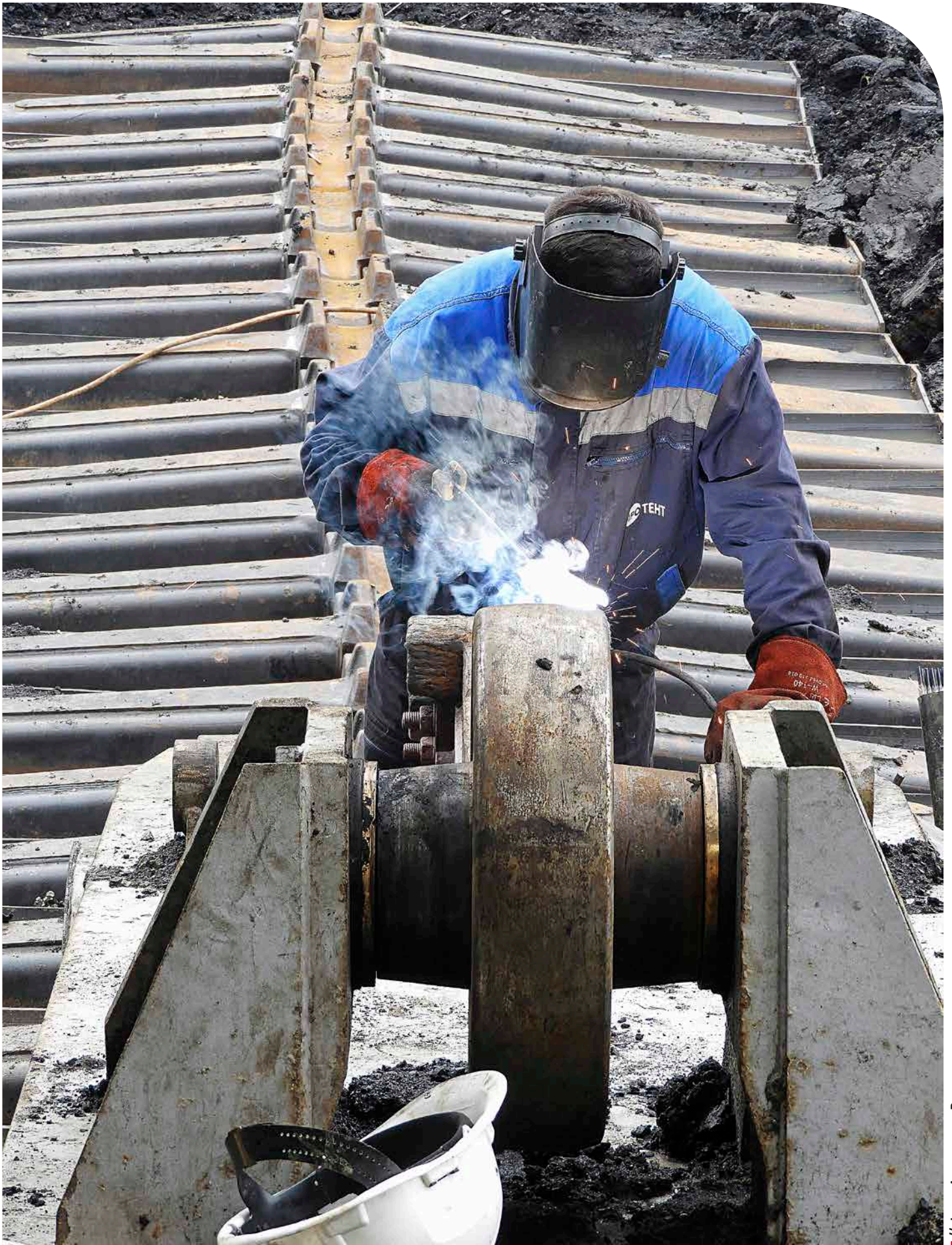
На тениском турниру који је за раднике Рударског басена „Колубара“ и ПРО ТЕНТ-а одржан од 30. маја до 13. јуна на теренима Спортско-рекреативног центра „Колубара“ победио је Иван Митровић, радник Суве сепарације. Другопласирани је био његов колега из Мокре сепарације Лука Пакић. Такмичење је одржано само у мушкој конкуренцији и учествовала су 32 тенисера аматера из свих делова предузећа.

Ово је трећи пут да се у организацији Рекреативне службе и Тениског клуба „Колубара“ одржава овај турнир, након деценијске паузе која је, на радост заинтересованих, прекинута прошле године. Организатори су веома задовољни одзивом и наглашавају да лоши временски услови и уклапање у обавезе на послу нису омеле учеснике да дају све од себе и постигну добре резултате.

Р. К.

■ Иван Митровић и Лука Пакић

/// Фото: Александар Рашин

CIP – Каталогизacija y yблuкaцuи
Народна бuблuотека Србује, Београд 658(497.11)(085.3)
ЕЛЕКТРОПРuВРЕДА Србује Енергуја Колубара ЕПС Енергуја Колубара / глаvни и одговорни уредник Ана Павловuи. -
2017. бр. 1 (нов.) - . - Лазаревац : Електропрuвреда Србује, 2017- (Инђуја : Komazes комп). - 30 cm
Месечно. - Је наставак: Колубара (Лазаревац) = ISSN 1451-2890
ISSN 2560-5143 = ЕПС Енергуја Колубара
COBISS.SR-ID 250299404

